

LATIJN
LEREN LEZEN
les 25

RENE VAN ROYEN

LES 25 LEREN EN LEZEN

de derde conjugatie en Julius Caesar

In deze les ga je voor het eerst echt Latijn lezen. Daar bedoel ik mee dat je iets leest dat geschreven is door een Romeinse native speaker. En dat is anders dan de zinnnetjes waar je tot nog toe mee gewerkt hebt. Want die zijn van mij en anders dan Julius Caesar ben ik geen native speaker van het Latijn. Maar Caesar had het als kind geleerd, sprak het de hele dag en schreef het ook. Een van zijn boeken bleef zo populair dat het elke keer weer uitgegeven werd waardoor wij het vandaag de dag nog steeds kunnen lezen. Dat is Caesars boek over zijn oorlog in Gallië tegen - om het maar zo te zeggen Asterix.

Maar voor je Caesar gaat lezen, krijg je eerst de derde conjugatie. De werkwoorden van deze conjugatie III lijken heel veel op die van de eerste en de tweede conjugatie. Maar op een paar punten zijn ze echt anders. Echt moeilijk is het allemaal niet, maar wel veel. Als voorbeeld voor deze nieuwe groep werkwoorden gebruik ik ‘emo III, kopen’. Daarvan krijg je eerst alle actieve vormen te zien met de onvoltooide tijden voorop en daarna de voltooide. Als het actieve deel klaar is, krijg je van het passivum ook weer eerst de onvoltooide en daarna de voltooide tijden. En deze derde conjugatie zie je terug bij Caesar.

emo III - de onvoltooide tijden actief

Ook ‘emo III, kopen’ kent drie onvoltooide tijden actief. Het zijn de o.t.t. of praesens, o.v.t. of imperfectum en het futurum o.t.t.t. Voor alle drie de tijden bestaat een indicativus. Voor het praesens en imperfectum is er ook een conjunctivus.

ONVOLTOOIDE	TIJDEN	INDICATIVUS	CONJUNCTIVUS
Actief			
praesens	o.t.t.	emo	cum emam
		ik koop	omdat ik koop
imperfectum	o.v.t.	emebam	cum emerem
		ik kocht	omdat ik kocht
futurum	o.t.t.t.	emam/emes	
		ik zal kopen/jij zult kopen	

tijd, wijs en persoon

Ook de persoonsvormen van ‘emo III, kopen’ zijn een bouw-
werkje met onderdelen. Als basis voor de onvoltooide tijden dient ook
hier de praesens-stam. Die maak je door van de woordenboek-vorm
‘emo’ die letterlijk ‘ik koop’ betekent, de laatste letter te schrappen.
Je houdt dan de praesens-stam ‘em-’ over waar de betekenis ‘kopen
nù’ aan vastzit. Achter deze praesens-stam komt soms eerst een tus-
senletter voor de uitspraak die verder geen andere functie heeft en
daarna de uitgangen voor de tijden, wijzen en personen van de onvol-
tooide tijden.

praesens indicativus

Wanneer de persoonsvorm o.t.t. echt waar of indicativus
praesens is, verandert er niets aan de praesens-stam ‘em-’. Daar zit
de betekenis ‘kopen in, de tijd ‘nù’ of onvoltooid tegenwoordig en de
wijs ‘echt waar’. Achter deze stam komt voor de uitspraak eerst een
tussenletter en direct daarna de persoonsuitgang.

praesens actief		indicativus		
<i>praesens-stam</i>	<i>tussenletter</i>	<i>stam voor praesens indicativus</i>	<i>persoon</i>	<i>samen</i>
em-	i-	emi-	s	emis
kopen nù		kopen o.t.t. echt waar	jij	jij koopt

praesens conjunctivus

Wanneer de persoonsvorm o.t.t. ‘misschien waar’ of conjuncti-
vus praesens is, komt er achter de letter van de praesens-stam een ‘-a’
te staan. Daar zit de betekenis ‘misschien waar’ aan vast en daar weer
achter komen de persoonsuitgangen. Net als bij deleo II.

praesens actief		conjunctivus		
<i>praesens-stam</i>	<i>conj.</i>	<i>stam voor praesens conjunctivus</i>	<i>persoon</i>	<i>samen</i>
em-	a-	ema-	s	cum emas
kopen nù		kopen o.t.t. misschien waar	jij	omdat jij koopt

imperfectum indicativus

Wanneer de persoonsvorm o.v.t. en ‘echt waar’ of indicativus imperfectum is, krijgt de praesens-stam er iets bij. De betekenis van de praesens-stam ‘em-’ is ‘kopen onvoltooide tijd’ en om daarvan de verleden tijd te maken voegt het Latijn de lettergreep ‘-ba-’ toe. Maar tussen de stam en dit o.v.t. achtervoegsel ‘-ba-’ komt eerst weer een tussenletter die verder niets betekent en alleen voor de uitspraak is. Achter deze aangepaste imperfectum-stam ‘**emeba-**’ komen de uitgangen voor de personen.

imperfectum actief			indicativus		
<i>praesens-stam</i>	<i>tussen- letter</i>	<i>imperf.</i>	<i>stam voor imperfectum indicativus</i>	<i>persoon</i>	<i>samen</i>
em-	e-	ba-	emeba-	s	emebas
kopen nù		o.v.t.	kopen o.v.t. echt waar	jij	jij kocht

imperfectum conjunctivus

Wanneer de persoonsvorm o.v.t. en ‘misschien waar’ of indicativus imperfectum conjunctivus is, krijgt de praesens-stam er iets bij. De betekenis van de praesens-stam ‘em-’ is ‘kopen onvoltooide tijd’ en om daarvan de verleden tijd met de nuance ‘misschien waar’ te maken voegt het Latijn daar de lettergreep ‘-re-’ aan toe. Maar tussen deze nieuwe lettergreep en de stam komt eerst nog een tussenletter voor de uitspraak. Op die manier bestaat de aangepaste imperfectumstam conjunctivus ‘**emere-**’ uit de praesens-stam ‘em-’, een tussenletter en de toevoeging ‘-re-’ voor ‘verleden tijd’ en ‘misschien waar’. Deze stam is gemakkelijk te onthouden omdat ze gelijk is aan het hele werkwoord ‘emere’. Daarachter komen de uitgangen voor de personen.

imperfectum actief			conjunctivus		
<i>praesens-stam</i>	<i>tussen-letter</i>	<i>conj.</i>	<i>stam voor imperfectum conjunctivus</i>	<i>persoon</i>	<i>samen</i>
em-	e-	re-	emere-	s	cum emeres
kopen nù			kopen o.v.t. misschien waar	jij	omdat jij kocht

futurum

Wanneer de persoonsvorm o.t.t.t. en ‘echt waar’ of indicativus futurum is, krijgt de praesens-stam er iets bij. De betekenis van de praesens-stam ‘em-’ is ‘kopen onvoltooide tijd’ en daar maakt het Latijn een toekomstige tijd van door er direct een letter achter te zetten. Die is niet voor alle personen hetzelfde. Want alleen voor de 1e persoon enkelvoud is dat een ‘-a- en voor alle anderen een ‘-e-’. En dat is een ‘-e’ die lang wordt ugesproken zoals in ‘teen’ of ‘been’. Achter de futurum-stam komen de uitgangen voor de personen.

futurum actief		indicativus		
<i>praesens-stam</i>	<i>fut.</i>	<i>stam voor futurum</i>	<i>persoon</i>	<i>samen</i>
em-	a-	ema-	m	emam
kopen nù		kopen o.t.t.t.	ik	ik zal kopen
em-	e-	eme-	s	emes
kopen nù		kopen o.t.t.t.	jij	jij zult kopen

emo III onvoltooid actief: het voorbeeld

Zoals het bij emo gaat, gaat het bij alle werkwoorden van de derde conjugatie. Wanneer je een persoonsvorm van een werkwoord van deze conjugatie wilt maken, zet je de stappen die ik hierboven uitgelegd heb. Je begint met de praesens-stam die je krijgt door van de ‘woordenboekvorm’ van het werkwoord de laatste ‘-o’ te schrappen. Wat je aan deze praesens-stam veranderen moet, hangt af van de tijd en de wijs. Maar je volgt het voorbeeld. Achteraan komt altijd de persoonsuitgang. Je krijgt nu het voorbeeld van ‘emo III, kopen’ onvoltooide tijden actief helemaal uitgeschreven.

emo onvoltooide tijden actief

ACTIEF	indicativus	conjunctivus	
<i>tijd</i>	<i>waar</i>	<i>misschien waar</i>	<i>vertaling</i>
praesens	emo	cum emam	(omdat) ik koop
o.t.t.	emis	cum emas	(omdat) jij koopt
	emit	cum emat	(omdat) zij, hij, het, ... koopt
	emimus	cum emamus	(omdat) wij kopen
	emitis	cum ematis	(omdat) jullie kopen
	emunt	cum emant	(omdat) zij kopen
imperfectum	emebam	cum emerem	(omdat) ik kocht
o.v.t.	emebas	cum emerēs	(omdat) jij kocht
	emebat	cum emeret	(omdat) zij, hij, het, ... kocht
	emebamus	cum emeremus	(omdat) wij kochten
	emebatis	cum emeretis	(omdat) jullie kochten
	emebant	cum emerent	(omdat) zij, ... kochten
futurum	emam		ik zal kopen
o.t.t.t.	emes		jij zult kopen
	emet		zij, hij, het, ... zal kopen
	ememus		wij zullen kopen
	emetis		jullie zullen kopen
	ement		zij, ... zullen kopen

OEFENING 1

Vertaal in het Latijn. Als het onderwerp vetgedrukt is, moet je ook het Latijnse voornaamwoord in je vertaling opnemen.

1. Ik koop. 2. Omdat **hij** koopt. 3. Wij **Galliërs** kopen. 4. Omdat jullie kopen. 5. **Jij** Cicero koopt. 6. Omdat de handelaren kopen.

OEFENING 2

Vertaal in het Nederlands.

1. Cum Romani tegamus. 2. Tu credis. 3. Cum Claudia petat. 4. Mercatores vivitis. 5. Cum ducant puellae. 6. Agimus milites.

tego III
credo III
peto III

bedekken
geloven
vragen, eisen

vivo III
duco III
ago III

leven
leiden
voeren, meenemen

OEFENING 3

Vertaal in het Latijn. Als het onderwerp vetgedrukt is, moet je ook het Latijnse voornaamwoord in je vertaling opnemen.

1. Cicero kocht. 2. Omdat **wij** Galliërs kochten. 3. De Romeinen kochten. 4. Omdat **jullie** kochten. 5. Omdat **jij**, mens, kocht. 6. Ik, Caesar, kocht.

OEFENING 4

Vertaal in het Nederlands.

1. Homines tegebamus. 2. Cum crederetis vos. 3. Caesar ducebat. 4. Cum viverem ego. 5. Cicero petebat. 6. Cum agebas.

OEFENING 5

Vertaal in het Latijn. Als het onderwerp vetgedrukt is, moet je ook het Latijnse voornaamwoord in je vertaling opnemen.

1. **Wij** zullen kopen. 2. Jullie zullen bedekken. 3. **Ik**, Romein, zal leiden. 4. Cicero zal leven. 5. Jij zal geloven. 6. **Zij**, de vrouwen, zullen vragen.

emo III - de voltooide tijden actief

Emo III kent drie voltooide tijden actief: de voltooid tegenwoordige tijd of perfectum, de voltooid verleden tijd of plusquamperfectum en de voltooid tegenwoordig toekomstige tijd - het futurum exactum. Van deze tijden hebben alleen de v.t.t. en de v.v.t. een indicativus en een conjunctivus.

VOLTOOIDE	TIJDEN	INDICATIVUS	CONJUNCTIVUS
Actief			
perfectum	v.t.t.	emi ik heb gekocht	cum emerim omdat ik gekocht heb
plusquamperfectum	v.v.t.	emeram ik had gekocht	cum emissem omdat ik gekocht had
futurum exactum	v.t.t.t.	emero ik zal gekocht hebben	

tijd, wijs en persoon

De tijden en wijzen van de voltooide tijden actief baseer je op de perfectum-stam van emo. En dat is ‘em-’ met de betekenis ‘gekocht hebbend’ en gelijk aan de praesensstam ‘em-’, ‘kopend’ die je maakt door de laatste letter van de woordenboekvorm ‘emo III’ te schrappen. Achter de perfectum-stam komen de vormen van de tegenwoordige tijd van het werkwoord ‘sum’ te staan die soms moeilijk herkenbaar zijn.

perfectum indicativus

Wanneer de persoonsvorm v.t.t. echt waar of indicativus perfectum is, staat er eerst de perfectum-stam ‘em-’. Daar zit de betekenis ‘kopen’ in, maar ook de tijd ‘voltooide tijd’. Het betekent dus ‘gekocht hebbend’. Voor de indicativus van het perfectum komt daar de vorm ‘jij bent’ als uitgang achter. Deze vorm ‘es’, ‘jij bent’ verandert daarbij wel een beetje, maar is nog steeds goed herkenbaar. Want het is ‘-isti’ geworden. Jammer genoeg zijn niet alle persoonsvormen van het perfectum even gemakkelijk herkenbaar.

perfectum actief	indicativus	
<i>perfectum-stam</i>	<i>tijd, wijs en persoon van ‘sum’</i>	<i>samen</i>
em-	isti	emisti
gekocht hebbend	jij bent echt waar	jij hebt gekocht

perfectum conjunctivus

Wanneer de persoonsvorm v.t.t. misschien waar of conjunctivus perfectum is, staat er eerst de perfectum-stam ‘em-’. Daar zit de betekenis ‘kopen’ in, maar ook de tijd ‘voltooide tijd’. Het betekent dus ‘gekocht hebbend’. Voor de conjunctivus van het perfectum komt daar de vorm ‘jij bent misschien waar’ als uitgang achter. Tussen deze vorm en de perfectum-stam ‘em-’ staat eerst een tussenletter voor de uitspraak en daarna de vorm ‘sis’, ‘jij bent misschien waar’. Bij het vastplakken is deze vorm van het werkwoord ‘zijn’ veranderd in ‘-ris’.

perfectum actief		conjunctivus	
<i>perfectum-stam</i>	<i>tussenletter</i>	<i>tijd, wijs en persoon van 'sum'</i>	<i>samen</i>
em-	e-	ris	cum emeris
gekocht hebbend		jij bent misschien waar	omdat jij gekocht hebt

plusquamperfectum indicativus

Wanneer de persoonsvorm v.v.t. echt waar of indicativus plusquamperfectum is, komt eerst de perfectum-stam 'em-'. Daar zit de betekenis 'kopen' in, maar ook de tijd 'voltooide tijd'. Het betekent dus 'gekocht hebbend'. Voor de indicativus van het plusquamperfectum komt er de vorm 'jij was' als uitgang achter. Deze vorm 'eras', 'jij was' staat direct achter de perfectum-stam 'em-'.

plusquamperfectum actief	indicativus	
<i>perfectum-stam</i>	<i>tijd, wijs en persoon van 'sum'</i>	<i>samen</i>
em-	eras	emeras
gekocht hebbend	jij was echt waar	jij had gekocht

plusquamperfectum conjunctivus

Wanneer de persoonsvorm v.v.t. misschien waar of conjunctivus plusquamperfectum is, staat er eerst de perfectum-stam 'em-'. Daar zit de betekenis 'kopen' in, maar ook de tijd 'voltooide tijd'. Het betekent dus 'gekocht hebbend'. Voor de conjunctivus van het plusquamperfectum komt daar 'jij was misschien waar' achter. Dat is de vorm 'esses' en dat verandert een klein beetje bij het plakken. Want de eerste '-e-' wordt dan een '-i-'.

plusquamperfectum actief	conjunctivus	
<i>perfectum-stam</i>	<i>tijd, wijs en persoon van 'sum'</i>	<i>samen</i>
em-	isses	cum emissis
gekocht hebbend	jij was misschien waar	omdat jij gekocht had

futurum exactum

De persoonsvorm 'Jij zult gekocht hebben' is v.t.t.t. In het Latijn heet deze tijd futurum exactum dat 'de toekomst van het voorbije' wil zeggen. Je maakt de persoonsvormen van deze tijd door weer te

beginnen bij de perfectum-stam ‘em-’. Daar zit de betekenis ‘gekocht hebbend’ in. Erachter komt de toekomstige tijd van het werkwoord ‘zijn’ als uitgang. Zonder aanpassingen of veranderingen. Want ‘eris’ betekent ‘jij zult zijn’ en ‘em-eris’ is ‘jij zult gekocht hebben’.

futurum exactum actief	indicativus	
<i>perfectum-stam</i>	<i>tijd, wijs en persoon van ‘sum’</i>	<i>samen</i>
em-	eris	emeris
gekocht hebbend	jij zult zijn echt waar	jij zult gekocht hebben

emo III voltooid actief: het voorbeeld

Zoals het bij emo gaat, gaat het bij veel werkwoorden van de derde conjugatie. Wanneer je een persoonsvorm van een regelmatig werkwoord van deze conjugatie wilt maken, zet je de stappen die ik hierboven uitgelegd heb. Je begint met de perfectum-stam die je maakt door de letter ‘-o-’ van de woordenboekvorm te schrappen. Je houdt dan de perfectum-stam over die er hetzelfde uitziet als de praesens-stam. Aan deze perfectum-stam zit de betekenis en de voltooid tijd ‘... hebbend’ vast. Daarachter komen de vormen van het hulpwerkwoord ‘sum’ zijn.

Nu krijg je alle actieve voltooid tijden en wijzen van het regelmatige emo te zien.

emo voltooid tijden actief

ACTIEF	indicativus	conjunctivus	
<i>tijd</i>	<i>waar</i>	<i>misschien waar</i>	<i>vertaling</i>
perfectum	emi	emerim	(omdat) ik gekocht heb
v.t.t.	emisti	emeris	(omdat) jij gekocht hebt
	emit	emerit	(omdat) zij/hij/het ... gekocht heeft
	emimus	emerimus	(omdat) wij gekocht hebben
	emistis	emeritis	(omdat) jullie gekocht hebben
	emerunt	emerint	(omdat) zij ... gekocht hebben
plusquampf.	emeram	emisssem	(omdat) ik gekocht had
v.v.t.	emeras	emisses	(omdat) jij gekocht had
	emerat	emisset	(omdat) zij/hij/het ... gekocht had

	emeramus	emissemus	(omdat) wij gekocht hadden
	emeratis	emissetis	(omdat) jullie gekocht hadden
	emerant	emissent	(omdat) zij ... gekocht hadden
futurum ex.	emero		ik zal gekocht hebben
v.t.t.t.	emeris		jij zult gekocht hebben
	emerit		zij/hij/het ... zal gekocht hebben
	emerimus		wij zullen gekocht hebben
	emeritis		jullie zullen gekocht hebben
	emerint		zij ... zullen gekocht hebben

maar als een perfectum onregelmatig is?

Dan zijn de uitgangen nog steeds hetzelfde. Er zijn heel wat werkwoorden van conjugatie III die een onregelmatig perfectum hebben. Bij het regelmatige ‘emo’ is de perfectum-stam gelijk aan de praesens-stam. Maar dat is bij de onregelmatige werkwoorden van conjugatie III dus niet zo. Die hebben een perfectum-stam die duidelijk anders dan de praesens-stam. Als voorbeeld neem ik werkwoord ‘leiden’ dat in het Latijn ‘duco III, leiden’ is.

Wanneer je dit ‘duco’ in het woordenboek opzoekt, zie je ‘**duco** III, duxi, leiden’. Je ziet hier twee stamtijden staan. De eerste is de stamtijd ‘duco’ die ‘ik leid’ betekent en waar je de praesens-stam ‘duc’- van maakt. De tweede stamtijd is ‘duxi’, ‘ik heb geleid’ en le persoon perfectum indicativus. Van deze stamtijd maakt je de perfectum-stam ‘dux-’ die ‘geleid hebbend’ betekent door de laatste ‘-i’ van ‘duxi’ te schrappen. Zo maak je van de stamtijd ‘duxi’ de perfectum-stam ‘dux-’. En daar komen dezelfde vormen van ‘sum’ achter als bij het regelmatige ‘emo’.

OEFENING 6

Vertaal in het Nederlands.

1. Emistis mercatores. 2. Cum emerimus puellae. 3. Emisti. 4. Cum emerim ego. 5. Emit Caesar. 6. Cum emerint Graeci.

	perfectum-stam	
tego III, texi	tex-	bedekken
credo III, credidi	credid-	geloven
peto III, petivi	petiv-	vragen, eisen
vivo III, vixi	vix-	leven
duco III, duxi	dux-	leiden
ago III, egi	eg-	voeren, meenemen

OEFENING 7

Vertaal in het Latijn. Als het onderwerp vetgedrukt is, moet je ook het Latijnse voornaamwoord in je vertaling opnemen.

1. Omdat **jij** geleefd hebt. 2. **Wij** Romeinen hebben geloofd. 3. Omdat ik bedekt heb. 4. Jullie hebben meegenomen. 5. Omdat Caesar geleid heeft. 6. **Zij** heeft gevraagd.

OEFENING 8

Vertaal in het Nederlands.

1. Cum Romani emissent. 2. Cicero emerat. 2. Cum tu, Caesar, emisses. 3. Puellae emeramus. 4. Cum inimici emissetis. 5. Ego, imperator, emeram.

OEFENING 9

Vertaal in het Latijn. Als het onderwerp vetgedrukt is, moet je ook het Latijnse voornaamwoord in je vertaling opnemen.

1. Omdat **wij** gevraagd hadden. 2. **Jullie Romeinen**, hadden geleid. 3. Cicero had geleefd. 4. Omdat **zij** (vrouwelijk) geeist hadden. 5. Jij had bedekt.

OEFENING 10

Vertaal in het Nederlands.

1. Ego emero. 2. Servi emerint. 3. Vos feminae emeritis. 4. Emeris. 5. Amicae emerimus.

OEFENING 11

Vertaal in het Latijn. Als het onderwerp vetgedrukt is, moet je ook het Latijnse voornaamwoord in je vertaling opnemen.

1. **Zij** (mannelijk) zullen bedekt hebben. 2. **Jullie** zullen gevraagd hebben. 3. **Wij** zullen geleefd hebben. 4. Cicero zal geleid hebben. 5. **Jij** zal geloofd hebben.

emo III - de onvoltooide tijden passief

Emo kent ook drie onvoltooide tijden passief. Het zijn de o.t.t. of praesens, o.v.t. of imperfectum en het futurum o.t.t.t. Voor alle drie de tijden bestaat een indicativus. Voor het praesens en imperfectum is er ook een conjunctivus.

ONVOLTOOIDE	TIJDEN	INDICATIVUS	CONJUNCTIVUS
Passief			
praesens	o.t.t.	emor ik word gekocht	cum emar omdat ik gekocht word
imperfectum	o.v.t.	emebar ik werd gekocht	cum emerer omdat ik gekocht werd
futurum	o.t.t.t.	emar/emeris ik /jij zal gekocht worden	

tijd, wijs en persoon

Voor de passieve persoonsvormen van de onvoltooide tijden begin je ook weer bij de praesens-stam ‘em-’ waar de betekenis ‘kopen nù’ aan vastzit. Daarachter komen tussenletters en de functie-elementen voor de tijden en de wijzen die je van het actief kent. Het passieve zit alleen in de persoonsuitgangen waarmee de onvoltooide passieve persoonsvormen afgesloten worden.

praesens indicativus

Wanneer de persoonsvorm o.t.t. echt waar of indicativus praesens is, verandert er niets aan de praesens-stam ‘em-’. Daar zit de betekenis ‘kopen’ in, de tijd ‘nù’ of onvoltooid tegenwoordig en de wijs ‘echt waar’. Daarna komt er voor de uitspraak een tussenletter en daar weer achter de passieve persoonsuitgangen.

praesens passief	indicativus			
<i>praesens-stam</i>	<i>stam voor praesens indicativus</i>	<i>tussenletter</i>	<i>persoon</i>	<i>samen</i>
em-	em-	e-	ris	emeris
kopen nù	kopen o.t.t. echt waar		jij wordt	jij wordt gekocht

praesens conjunctivus

Wanneer de persoonsvorm o.t.t. ‘misschien waar’ of conjunctivus praesens is, komt er achter de letter van de praesens-stam een ‘-a’ te staan. Daar zit de betekenis ‘misschien waar’ aan vast, de toevoeging die je ook van ‘deleo II’ kent. Achter deze ‘conjunctivus-a’ komen de passieve persoonsuitgangen.

praesens passief		conjunctivus		
<i>praesens-stam</i>	<i>conj.</i>	<i>stam voor praesens conjunctivus</i>	<i>persoon</i>	<i>samen</i>
em-	a-	ema-	ris	cum emaris
kopen nù		kopen o.t.t. misschien waar	jij wordt	omdat jij gekocht wordt

imperfectum indicativus

Wanneer de persoonsvorm o.v.t. en ‘echt waar’ of indicativus imperfectum is, komt er achter de praesens-stam ‘em-’ eerst een ‘e-’ als tussenletter. Dan volgt de lettergreep ‘-ba-’ met de betekenis ‘o.v.t.’ en daar weer achter komen de passieve persoonsuitgangen.

imperfectum passief			indicativus		
<i>praesens-stam</i>	<i>tussenletter</i>	<i>imperf.</i>	<i>stam voor imperfectum indicativus</i>	<i>persoon</i>	<i>samen</i>
em-	e-	ba-	emeba	ris	emebaris
kopen nù		o.v.t.	kopen o.v.t. echt waar	jij werd	jij werd gekocht

imperfectum conjunctivus

Wanneer de persoonsvorm o.v.t. en ‘misschien waar’ of indicativus imperfectum conjunctivus is, krijgt de praesens-stam er iets bij. De betekenis van de praesens-stam ‘em-’ is ‘kopen onvoltooide

tijd’ en om daarvan de verleden tijd met de nuance ‘misschien waar’ te maken voegt het Latijn daar de lettergreep ‘-re-’ aan toe. Maar tussen deze nieuwe lettergreep en de stam komt eerst nog een tussenletter voor de uitspraak. Op die manier bestaat de aangepaste imperfectumstam conjunctivus ‘emere-’ uit de praesens-stam ‘em-’, een tussenletter en de toevoeging ‘-re-’ voor ‘verleden tijd’ en ‘misschien waar’. Deze stam is gemakkelijk te onthouden omdat ze gelijk is aan het hele werkwoord ‘emere’. Daarachter komen de passieve persoonsuitgangen.

imperfectum passief			conjunctivus		
<i>praesens-stam</i>	<i>tussenletter</i>	<i>conj.</i>	<i>stam voor imperfectum conjunctivus</i>	<i>persoon</i>	<i>samen</i>
em-	e-	re-	emere-	ris	cum emereris
kopen nù			kopen o.v.t. misschien waar	jij wordt	omdat jij gekocht werd

futurum

Wanneer de persoonsvorm o.t.t.t. en ‘echt waar’ of indicativus futurum is, krijgt de praesens-stam er iets bij. De betekenis van de praesens-stam ‘em-’ is ‘kopen onvoltooide tijd’ en daar maakt het Latijn een toekomstige tijd van door er direct een letter achter te zetten. Die is niet voor alle personen hetzelfde. Want alleen voor de 1e persoon enkelvoud is dat een ‘-a- en voor alle anderen een ‘-e-’. En dat is een ‘-e’ die lang wordt ugesproken zoals in ‘teen’ of ‘been’. Achter de futurum-stam komen de passieve persoonsuitgangen.

futurum passief		indicativus		
<i>praesens-stam</i>	<i>fut.</i>	<i>stam voor futurum</i>	<i>persoon</i>	<i>samen</i>
em-	a-	ema-	r	emar
kopen nù		kopen	ik	ik zal gekocht worden
em-	e-	eme-	ris	emeris
kopen nù		kopen o.t.t.t.	jij	jij zult gekocht worden

emo III onvoltooid passief: het voorbeeld

Zoals het bij emo gaat, gaat het bij alle werkwoorden van de

derde conjugatie. Wanneer je van een werkwoord uit deze conjugatie een passieve persoonsvorm van de onvoltooide tijd wilt maken, zet je de stappen die ik hierboven uitgelegd heb. Je begint met de praesens-stam die je krijgt door van de ‘woordenboekvorm’ van het werkwoord de laatste ‘-o’ te schrappen. Wat je aan deze praesens-stam veranderen moet, hangt af van de tijd en de wijs. Maar je volgt het voorbeeld. Achteraan komt altijd de passieve persoonsuitgang. Je krijgt nu het voorbeeld van ‘emo III, kopen’ onvoltooide tijden passief helemaal uitgeschreven.

emo onvoltooide tijden passief

PASSIEF	indicativus	conjunctivus	
tijd	<i>waar</i>	<i>misschien waar</i>	<i>vertaling</i>
praesens	emor	emar	(omdat) ik gekocht word
o.t.t.	emeris	emaris	(omdat) jij gekocht wordt
	emitur	ematur	(omdat) zij/hij/het ... gekocht wordt
	emimur	emamur	(omdat) wij gekocht worden
	emimini	emamini	(omdat) jullie gekocht worden
	emuntur	emantur	(omdat) zij ... gekocht worden
imperfectum	emebar	emerer	(omdat) ik gekocht werd
o.v.t.	emebaris	emereris	(omdat) jij gekocht werd
	emebatur	emeretur	(omdat) zij/hij/het ... gekocht werd
	emebamur	emeremur	(omdat) wij gekocht werden
	emebamini	emeremini	(omdat) jullie gekocht werden
	emebantur	emerentur	(omdat) zij ... gekocht werden
futurum	emar		ik zal gekocht worden
o.t.t.t.	emeris		jij zult gekocht worden
	emetur		zij/hij/het ... zal gekocht worden
	ememur		wij zullen gekocht worden
	ememini		jullie zullen gekocht worden
	ementur		zij ... zullen gekocht worden

OEFENING 12

Vertaal in het Nederlands.

1. Cum emar.
2. Emimini servi.
3. Cum emamur puellae.
4. Emitur casa.
5. Cum emantur leones.

OEFENING 13

Vertaal in het Latijn. Als het onderwerp vetgedrukt is, moet je ook het Latijnse voornaamwoord in je vertaling opnemen.

1. Omdat **jij** geleefd wordt. 2. De Romeinen worden geloofd. 3. Omdat **wij** Galliërs meegenomen worden. 4. Jullie worden bedekt. 5. Omdat Cicero gevraagd wordt.

OEFENING 14

Vertaal in het Nederlands.

1. Cum emeremur servi. 2. Emebantur casae. 3. Cum emeremini leones. 4. Emepar Lucius. 5. Cum emeretur vacca.

OEFENING 15

Vertaal in het Latijn. Als het onderwerp vetgedrukt staat, moet je ook het Latijnse voornaamwoord in je vertaling opnemen.

1. De soldaten werden geleid. 2. Omdat **ik** geloofd werd. 3. Het land werd bedekt. 4. Omdat het leven geleefd werd. 5. **Het** werd geloofd.

OEFENING 16

Vertaal in het Nederlands.

1. Ementur ei. 2. Emeris servus. 3. Emetur casa. 4. Ememur. 5. Emar ego.

OEFENING 17

Vertaal in het Latijn. Als het onderwerp vetgedrukt staat, moet je ook het Latijnse voornaamwoord in je vertaling opnemen.

1. **Ik** zal geloofd worden. 2. **Wij** Romeinen zullen geleid worden. 3. De stad zal bedekt worden. 4. **Wij**, Claudia en Lucius, zullen gevraagd worden. 5. **Jij** zult geleefd worden.

emo III - de voltooide tijden passief

De persoonsvormen van de passief voltooide tijd bestaan uit twee delen. Eerst komt het hulpwerkwoord ‘zijn’, ‘sum’ en dan volgt het p.p.p. dat congrueert met het onderwerp. Daarvoor gebruik je de p.p.p.-stam ‘empt-’ waar de betekenis ‘gekocht zijnde’ aan vastzit. En

het hangt van het onderwerp af welke uitgang van declinatie I-II daarachter komt. Deze regel geldt voor alle personen, alle tijden en alle wijzen van de voltooide passieve tijden.

VOLTOOIDE	TIJDEN	INDICATIVUS	CONJUNCTIVUS
Passief			
perfectum	v.t.t.	empta/us/um sum ik F/M/N ben gekocht	cum empta/us/um sim omdat ik F/M/N gekocht ben
plusquamperfectum	v.v.t.	empta/us/um eram ik F/M/N was gekocht	cum empta/us/um essem omdat ik F/M/N gekocht was
futurum exactum	v.t.t.t.	empta/us/um ero ik F/M/N zal gekocht zijn	

tijd, wijs en persoon

Bij een passief voltooide persoonsvorm van ‘emo’ zie je dus een vorm van het werkwoord ‘sum’, ‘zijn’ die uitlegt of de voltooide tijd tegenwoordig (v.t.t.), verleden (v.v.t) of toekomstend (v.t.t.t.) is, met welke wijs je te maken hebt en met welke persoon. En welke uitgang er achter de p.p.p-stam ‘empt-’ komt hangt af van het geslacht en het getal van het onderwerp.

perfectum indicativus passief

Wanneer de persoonsvorm perfectum passief en écht waar is, gebruikt het Latijn de indicativus van de tegenwoordige tijd van ‘zijn’. Daar zit de persoon in, de tijd - tegenwoordige tijd - en de wijs ‘echt waar’. In de bijbehorende p.p.p.-stam ‘empt-, ‘gekocht zijnde’ zit de betekenis en het passieve voltooide karakter van de persoonsvorm verankerd. Welke uitgang er achter de p.p.p.-stam komt, hangt van het geslacht en getal van het onderwerp af.

perfectum	passief		indicativus
hulpwerkwoord	p.p.p.-stam	uitgang	
es	empt-	a	es empta
	empt-	us	es emptus

	empt-	um	es emptum
jij bent nu echt waar	gekocht zijnde	F/M/N	jij F/M/N bent gekocht

perfectum conjunctivus passief

Wanneer de persoonsvorm perfectum passief en misschien waar is, gebruikt het Latijn de conjunctivus van de tegenwoordige tijd van het hulpwerkwoord ‘sum’, ‘zijn’. Daar zit de persoon in, de tijd - tegenwoordige tijd - en de wijs ‘misschien waar’. In de bijbehorende p.p.p.-stam ‘empt-, ‘gekocht zijnde’ zit de betekenis en het passieve voltooid karakter van de persoonsvorm verankerd. Welke uitgang er achter de p.p.p.-stam komt, hangt van het geslacht en getal van het onderwerp af.

perfectum	passief		conjunctivus
hulpwerkwoord	p.p.p.-stam	uitgang	
sis	empt-	a	cum sis empta
	empt-	us	cum sis emptus
	empt-	um	cum sis emptum
jij bent nu misschien waar	gekocht zijnde	F/M/N	omdat jij F/M/N gekocht bent

plusquamperfectum indicativus passief

Wanneer de persoonsvorm plusquamperfectum passief is en echt waar, gebruikt het Latijn de indicativus van de o.v.t. van ‘sum’, ‘zijn’. Daar zit de persoon in, de tijd - verleden tijd - en de wijs ‘echt waar’. In de bijbehorende p.p.p.-stam ‘empt-, ‘gekocht zijnde’ zit de betekenis en het passieve voltooid karakter van de persoonsvorm verankerd. Welke uitgang er achter de p.p.p.-stam komt, hangt van het geslacht en getal van het onderwerp af.

plusquamperfectum	passief		indicativus
hulpwerkwoord	p.p.p.-stam	uitgang	
eras	empt-	a	eras empta
	empt-	us	eras emptus
	empt-	um	eras emptum

jij was echt waar	gekocht zijnde	F/M/N	jij F/M/N was gekocht
-------------------	----------------	-------	-----------------------

plusquamperfectum conjunctivus passief

Wanneer de persoonsvorm plusquamperfectum passief is en misschien waar, gebruikt het Latijn de conjunctivus van de o.v.t. van ‘sum’, ‘zijn’. Daar zit de persoon in, de tijd - verleden tijd - en de wijs ‘misschien waar’. In de bijbehorende p.p.p.-stam ‘empt-, ‘gekocht zijnde’ zit de betekenis en het passieve voltooid karakter van de persoonsvorm verankerd. Welke uitgang er achter de p.p.p.-stam komt, hangt van het geslacht en getal van het onderwerp af.

plusquamperfectum	passief		conjunctivus
hulpwerkwoord	p.p.p.-stam	uitgang	
esses	empt-	a	cum esses empta
	empt-	us	cum esses emptus
	empt-	um	cum esses emptum
jij was echt waar	gekocht zijnde	F/M/N	omdat jij F/M/N gekocht was

futurum exactum passief

Wanneer de persoonsvorm futurum exactum passief is en echt waar, gebruikt het Latijn de indicativus van de o.t.t.t. ‘ero’ etc. van ‘sum’, ‘zijn’. Daar zit de persoon in, de tijd - toekomst - en de wijs ‘echt waar’. In de bijbehorende p.p.p.-stam ‘empt-, ‘gekocht zijnde’ zit de betekenis en het passieve voltooid karakter van de persoonsvorm verankerd. Welke uitgang er achter de p.p.p.-stam komt, hangt van het geslacht en getal van het onderwerp af.

futurum exactum	passief		conjunctivus
hulpwerkwoord	p.p.p.-stam	uitgang	
eris	empt-	a	eris empta
	empt-	us	eris emptus
	empt-	um	eris emptum
jij zult zijn echt waar	gekocht zijnde	F/M/N	jij F/M/N zult gekocht zijn

emo III voltooid passief: het voorbeeld

Zoals het bij emo gaat, gaat het bij alle regelmatige werkvoor-

den uit conjugatie III. Wanneer je een persoonsvorm van een werkwoord van deze conjugatie wilt maken, zet je de stappen die ik hierboven uitgelegd heb. Je begint met het onderwerp van de persoonsvorm van ‘sum’, ‘zijn’. Dat zet je in de goede tijd en wijs. Dan neem je de p.p.p.-stam en zet daar de uitgang achter die congrueert met het onderwerp van de persoonsvorm van ‘sum’, ‘zijn’. Zo gaat het bij alle regelmatige werkwoorden van conjugatie III.

Er bestaan ook onregelmatige werkwoorden van conjugatie III. En dat staat altijd aangegeven in het woordenboek door middel van een ‘stamtijd’. Hoe dat bij de passieve voltooiden tijden gaat, zal ik illustreren met het voorbeeld van ‘duco III, leiden’.

Wanneer je ‘duco’ in het woordenboek opzoekt, zie je ‘**duco** III, duxi, ductum, leiden’. Dat zijn drie stamtijden. De eerste is ‘duco’ le pers praesens indicativus en daar maak je de praesens-stam ‘duc’-‘leiden nù’van. Van de tweede stamtijd ‘duxi’ maak je de perfectum-stam ‘dux-’, ‘geleid hebbend’. De derde stamtijd is ‘ductum’, ‘geleid zijnde N1/N4’ en daar maak je de p.p.p.-stam ‘duct’-van door de laatste twee letters te schrappen. En daar komen de bekende uitgangen achter waarmee het p.p.p. congrueert met het onderwerp. Nu krijg je alle tijden en wijzen van emo voltooid passief te zien

emo voltooiden tijden passief

PASSIEF	indicativus	conjunctivus	
<i>tijd</i>	<i>waar</i>	<i>misschien waar</i>	<i>vertaling</i>
perfect.	empta/us/um sum	empta/us/um sim	(omdat) ik F/M/N gekocht ben
v.t.t.	empta/us/um es	empta/us/um sis	(omdat) jij F/M/N gekocht bent
	empta/us/um est	empta/us/um sit	(omdat) zij/hij/het ... F/M/N gekocht is
	emptae/i/a sumus	emptae/i/a simus	(omdat) wij F/M/N gekocht zijn
	emptae/i/a estis	emptae/i/a sitis	(omdat) jullie F/M/N gekocht zijn
	emptae/i/a sunt	emptae/i/a sint	(omdat) zij ... F/M/N gekocht zijn
plqperf.	empta/us/um eram	empta/us/um essem	(omdat) ik F/M/N gekocht was
v.v.t.	empta/us/um eras	empta/us/um esses	(omdat) jij F/M/N gekocht was
	empta/us/um erat	empta/us/um esset	(omdat) zij/hij/het ... F/M/N gekocht was
	emptae/i/a eramus	emptae/i/a essemus	(omdat) wij F/M/N gekocht waren
	emptae/i/a eratis	emptae/i/a essetis	(omdat) jullie F/M/N gekocht waren

	emptae/i/a erant	emptae/i/a essent	(omdat) zij ... F/M/N gekocht waren
fut. ex.	empta/us/um ero		ik F/M/N zal gekocht zijn
v.t.t.t.	empta/us/um eris		jij F/M/N zult gekocht zijn
	empta/us/um erit		zij/hij/het ... F/M/N zal gekocht zijn
	emptae/i/a erimus		wij F/M/N zullen gekocht zijn
	emptae/i/a eritis		jullie F/M/N zullen gekocht zijn
	emptae/i/a erunt		zij ... F/M/N zullen gekocht zijn

OEFENING 18

Vertaal in het Nederlands.

1. Cum emptae sint vaccae. 2. Emptus sum servus. 3. Cum emptum sit scutum. 4. Empti estis leones. 5. Cum empta sis amica.

OEFENING 19

Vertaal in het Latijn. Als het onderwerp vetgedrukt staat, moet je ook het Latijnse voornaamwoord in je vertaling opnemen.

1. Omdat **wij**, bossen, bedekt zijn. 2. **Jullie** soldaten zijn geleid. 3. Omdat de levens geleefd zijn. 4. De schilden zijn bedekt. 5. Omdat Cicero gelooft is.

p.p.p.-stam

togo III, texi, tectum	tect-	bedekken
credo III, credidi, creditum	credit-	geloven
peto III, petivi, petitum	petit-	vragen, eisen
vivo III, vixi, victum	vict-	leven
duco III, duxi, ductum	duct-	leiden
ago III, egi, actum	act-	voeren, meenemen
mitto III, misi, missum	miss-	zenden

OEFENING 20

Vertaal in het Nederlands.

1. Cum emptae essetis vos. 2. Empta erant scuta. 3. Cum empta essem. 4. Empti eratis, servi. 5. Cum empus esset.

OEFENING 21

Vertaal in het Latijn. Als het onderwerp vetgedrukt staat, moet je ook het Latijnse voornaamwoord in je vertaling opnemen.

1. Omdat **wij**, leeuwen meegenomen waren. 2. **Jullie**, huizen, waren bedekt. 3. Omdat Cicero geloofd was. 4. De levens waren geleefd. 5. Omdat **jij**, soldaat, geleid was.

OEFENING 22

Vertaal in het Nederlands.

1. Emptae erunt vaccae. 2. Empti eritis, Romani. 3. Emptum ero. 4. Empta eris, puella. 5. Emptus erit miles.

OEFENING 23

Vertaal in het Latijn. Als het onderwerp vetgedrukt staat, moet je ook het Latijnse voornaamwoord in je vertaling opnemen.

1. **Jullie** zullen gezonden zijn. 2. **Wij**, steden, zullen bedekt zijn. 3. Het legioen zal geleid zijn. 4. **Ik** (M) zal geleefd zijn. 5. De vrouwen zullen geloofd zijn.

En dan nu

Julius Caesar en zijn *de bello Gallico*

Julius Caesar was een schrijvende generaal. Behalve vechten, schreef, zoals meer Romeinen deden, schreef hij ook boeken. Zijn bekendste boek heet *Commentarii de bello Gallico* en dat wil zoveel zeggen als *Schetsen over de Gallische oorlog*. Deze oorlog vocht Caesar uit tussen 58 en 50 v.C.

In zijn boek vertelt Caesar hoe onder zijn leiding Gallië door de Romeinen veroverd werd. Met opzet zeg ik ‘vertelt’ omdat Caesar zijn boek voor het algemene Romeinse publiek van zijn tijd schreef en dat smulde van oorlogsverhalen. In de tekst die nu volgt, staan - in aangepaste vorm - de eerste zinnen uit wat meestal kortweg de ‘de bello Gallico’ genoemd wordt. Dat Caesar echt een verhalenboek heeft willen schrijven, blijkt meteen al aan het begin waar hij zijn lezers met de geografie van Gallië en zijn inwoners vertrouwd maakt.

Gallia est omnis divisa in partes tres. Unam incolunt Belgae, aliam Aquitani et tertiam Celtae. In lingua Latina Galli appellantur. Om-

nes lingua, institutis, legibus differunt. Gallos ab Aquitanis Garumna flumen, a Belgis Matrona et Sequana dividit. Omnium fortissimi sunt Belgae. Belgae a humanitate Provinciae longissime absunt et minime saepe mercatores ad Belgas commeant et continenter cum Germanis bellum gerunt Belgae. (Caesar, *BG* I, 1, 1-3)

divido III, divisi, divisum, verdelen; divido in (plus acc.) is Latijns idioom voor ‘verdelen in’.

omnis adj. , geheel, al, ieder, hoort bij Gallia (F1).

Op het kaartje kun je zien waar alles ligt en waar iedereen woont.

tres, telwoord drie dat hoort bij partes.

pars, partis F, deel

unam, telwoord, één; unam is F4 en je moet er ‘partem’ bij denken.

incolo III, incolui, incultum, bewonen. Bij dit werkwoord horen drie onderwerpen: Belgae, Aquitani en Celtae en drie lijdend voorwerpen: unam (partem), aliam (partem), tertiam (partem).

Belga, Belgae M, Belg; dit is een mannelijk zelfstandig naamwoord van declinatie I.

alius, adj. ander; je moet er ‘partem’ bij denken.

Aquitanus, Aquitani M, Aquitaniër, inwoner van de streek Aquitania.

Celta, Cetae M, Kelt; dit is ook een mannelijk zelfstandig naamwoord van declinatie I.

appello I, roepen; het passief van appello betekent ‘heten’.

Omnes is hier zelfstandig gebruikt en het onderwerp van differunt differo, verschillen. Waarin ze verschillen staat in de ablativus.

institutum, instituti N, instelling

divido a of ab (plus de ablativus) is Latijns idioom voor ‘scheiden van’; wie je waarvan scheidt, staat in de accusativus.

Garumna, Garumnae F, Garonne, de rivier die door Bordeaux stroomt.

Het is het onderwerp van ‘dividit’ dat je erbij moet denken.

Matrona, Matronae F, de Marne

Sequana, Sequanae F, de Seine

omnium, M7 en zelfstandig gebruikt.

humanitas, humanitatis F, beschaving

Provincia, Provinciae F, de Provence, het zuiden van Frankrijk dat vanaf circa 120 v.C. Romeins bezit is.

absum, weg zijn van.

longus adj. ver, lang

saepe adv., bijwoord, vaak

commeo I, regelmatig gaan

gero III, gessi, gestum, voeren

continenter adv., bijwoord, voortdurend

ACTIEF	indicativus	conjunctivus	vertaling
praesens	emo	emam	(omdat) ik koop
o.t.t.	emis	emas	(omdat) jij koopt
	emit	emat	(omdat) zij, hij, het ... koopt
	emimus	emamus	(omdat) wij kopen
	emitis	ematis	(omdat) jullie kopen
	emunt	emant	(omdat) zij ..., kopen
imperfectum	emebam	emerem	(omdat) ik kocht
o.v.t.	emebas	emeres	(omdat) jij kocht
	emebat	emeret	(omdat) zij, hij, het ... kocht
	emebamus	emeremus	(omdat) wij kochten
	emebatis	emeretis	(omdat) jullie kochten
	emebant	emerent	(omdat) zij ... kochten
futurum	emam		ik zal kopen
o.t.t.t	emes		jij zult kopen
	emet		zij, hij, het, ...zal kopen
	ememus		wij zullen kopen
	emetis		jullie zullen kopen
	ement		zij, ... zullen kopen
perfectum	emi	emerim	(omdat) ik gekocht heb
v.t.t.	emisti	emeris	(omdat) jj gekocht hebt
	emit	emerit	(omdat) zij etc. gekocht heeft
	emimus	emerimus	(omdat) wij gekocht hebben
	emistis	emeritis	(omdat) jullie gekocht hebben
	emerunt	emerint	(omdat) zij, ... gekocht hebben
plusquampf.	emeram	emissem	(omdat) ik gekocht had
v.v.t.	emeras	emisses	(omdat) jij gekocht had
	emerat	emisset	(omdat) zij etc. gekocht had
	emeramus	emissemus	(omdat) wij gekocht hadden
	emeratis	emissetis	(omdat) jullie gekocht hadden
	emerant	emissent	(omdat) zij ... gekocht hadden
futurum. ex.	emero		ik zal gekocht hebben
v.t.t.t.	emeris		jij zult gekocht hebben
	emerit		zij etc. zal gekocht hebben
	emerimus		wij zullen gekocht hebben
	emeritis		jullie zullen gekocht hebben
	emerint		zij, ... zullen gekocht hebben

PASSIEF	indicativus	conjunctivus	vertaling
praes.	emor	emar	(omdat) ik gekocht word
o.t.t.	emeris	emaris	(omdat) jij gekocht wordt
	emitur	ematur	(omdat) zij,hij,hiet,...gekocht wordt
	emimur	emamur	(omdat) wij gekocht worden
	emimini	emamini	(omdat) jullie gekocht worden
	emuntur	emantur	(omdat) zij ... gekocht worden
imperf.	emebar	emerer	(omdat) ik gekocht werd
o.v.t.	emebaris	emereris	(omdat) jij gekocht werd
	emebatur	emeretur	(omdat) zij,hij,hiet,... gekocht werd
	emebamur	emeremur	(omdat) wij gekocht werden
	emebamini	emeremini	(omdat) jullie gekocht werden
	emebantur	emerentur	(omdat) zij ... gekocht werden
fut.	emar		ik zal gekocht worden
o.t.t.t.	emeris		jij zult gekocht worden
	emetur		zij,hij,hiet,... zal gekocht worden
	ememur		wij zullen gekocht worden
	ememini		jullie zullen gekocht worden
	ementur		zij ... zullen gekocht worden
perf.	empta/us/um sum	empta/us/um sim	(omdat) ik F/M/N gekocht ben
v.t.t.	empta/us/um es	empta/us/um sis	(omdat) jij F/M/N gekocht bent
	empta/us/um est	empta/us/um sit	(omdat) zij,hij,hiet,...F/M/N gekocht is
	emptae/i/a sumus	emptae/i/a simus	(omdat) wij F/M/N gekocht zijn
	emptae/i/a estis	emptae/i/a sitis	(omdat) jullie F/M/N gekocht zijn
	emptae/i/a sunt	emptae/i/a sint	(omdat) zij F/M/N gekocht zijn
plqperf.	empta/us/um eram	empta/us/um essem	(omdat) ik F/M/N gekocht was
v.v.t.	empta/us/um eras	empta/us/um esses	(omdat) jij F/M/N gekocht was
	empta/us/um erat	empta/us/um esset	(omdat) zij,hij,hiet,... F/M/N gekocht was
	emptae/i/a eramus	emptae/i/a essemus	(omdat) wij F/M/N gekocht waren
	emptae/i/a eratis	emptae/i/a essetis	(omdat) jullie F/M/N gekocht waren
	emptae/i/a erant	emptae/i/a essent	(omdat) zij F/M/N gekocht waren
fut.ex .	empta/us/um ero		ik F/M/N zal gekocht zijn
v.t.t.t.	empta/us/um eris		jij F/M/N zult gekocht zijn
	empta/us/um erit		zij,hij,hiet,... F/M/N/ zal gekocht zijn
	emptae/i/a erimus		wij F/M/N zullen gekocht zijn
	emptae/i/a eritis		jullie F/M/N zullen gekocht zijn
	emptae/i/a erunt		zij ... F/M/N zullen gekocht zijn